

Tutkija, oletko kansainvälinen?

Ville Vuolanto

Dosentti, FT Ville Vuolanto työskentelee yliopisto-opettajana historian oppiaineessa Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikössä. Sähköposti: ville.vuolanto@staff.uta.fi.

Elämme akateemisen mittaamisen aikaa, ja yksi mittauksen kohteista on kansainvälisyys. Silti, tai juuri sen vuoksi, ymmärrämme kansainvälisyyden helposti kovin suppeasti. Pitkäaikainen liikkuvuus muistetaan yleensä ensimmäisenä: pitempään kun on jossain ulkomaisessa yliopistossa, niin tottahan sitä sitten on kansainvälinen! Tämä peruskuva kansainvälisyydestä on kuitenkin harhaisen kapea, ja se suosii esimerkiksi perheettömiä tutkijoita, joilla lähtemistä hidastavia tekijöitä (eufemismi puolison työpäikälle ja lasten päivähoitolle) on vähemmän. Suuri osa tutkijaliikkuvuudesta on kuitenkin lyhytaikaista: konferenssivierailuja, projektikoukousia, ja aineistonkeruumatkoja. Suomen Akatemia laskee varsinaiseksi liikkuvuudeksi kaikki vähintään kahta viikkoa kauemmin kestävät oleskelut ulkomailla, eli kaiken vähänkään pysyvämmän oleskelun toisaalla. Melko lyhytaikaistakin oleskelua ulkomailla pidetään siis arvokkaana jo itsessään. Kuuden kuukauden liikkuvuusedellytys akatemiattutkijan ja tohtoritutkijan hauissa ei ole suoraan yhteydessä kansainvälistymiseen.

Nykyisin ei ole pakko lähteä ulkomaille voidakseen olla täysipainoisesti kansainvälisen tiedeyhteisön jäsen. Mutta miten mitata (sillä mitata täytyy) sitä kansainvälisyyttä, jonka erilaiset sähköisen ja sosiaalisen median sovellukset

mahdollistavat? Kysymykset kollegoille, kirjojen ja laajempien tutkimusprojektien ja -hakemusten valmistelu sähköpostissa tai Skypessä, tiedonjako Facebookissa ja Twitterissä... Konferensseissa ja suppeammassa workshoppeissa voidaan välillä tavata ja vahvistaa yhteyksiä: muutaman päivän intensiivistä työtä seuraa jatkuva yhteydenpito. Kokemukseni on, että pitkä ulkomailla oleskelu ei tietyn rajan jälkeen enää lisää kansainvälisyyttä (miten on kansainvälisempää istua yksin toimituksessa Oslon yliopistossa kuin Tampereen yliopistossa?). Toki pidempi asettuminen ulkomaille jonkun toisen organisaation osaksi avaa aivan toisen maailman ja työkulttuurin, ja mahdollistaa siten uusien ja yllättävienkin kontaktien luomisen. Eri asia on se, miten ja missä tämä lopulta konkretisoituu korkealaatuisena tutkimus- ja koulutustoimintana.

Se aika on mennyt, jos sitä koskaan on edes aidosti ollut, jolloin ammattihistoriantutkija saattoi tehdä tutkimusta keskittyen vain oman maansa sisäisiin keskusteluihin, kysymyksenasetteluihin ja tutkimuserinteeseen. Toisaalta, kansalliset perinteet ovat keskeisiä tutkimuksen teon näkökulmissa ja tavoissa, ja kansallinen katsekin on usein sisäänrakennettuna kysymyksenasetteluissa – olipa aihe sitten antiikin sosiaalishistoria, kolonialismi Uudessa-Seelannissa tai Lapin sota. Kansainvälisyydessä keskeistä onkin, että historioitsija vie oman katseensa ja lähestymistapansa suomalaisen keskustelun ulkopuolelle. Yllättäen ”suomalainen perustutkimus” voi osoittautua hedelmälliseksi lähtökohdaksi uusissa konteksteissa. Yhtä yllättäen suomalainen innovatiivisuus saattaa osoittautua kuluneeksi itsestäänselvyydeksi kansainvälisissä yhteyksissä. On myös suuri ero siinä, etsitäänkö ulkomailta irrallisia vertailukohtia tietyn teeman puitteissa, vai pyri-

täänkö löytämään laajempia – ja uusia – näkökulmia eri tutkimusperinteiden parista ja risteyskohdista. Kansainvälisyyden merkitys ei siis ole itseisarvoista, vaan kyse on sen antamasta lisäarvosta tutkimukselle.

Kansainvälisyyttä pitäisikin arvioida siitä koituvien hedelmien kautta: rahoitettujen projektien, toimitettujen kirjojen, refereet tehtävien, yhteisartikkeleiden sekä kansainvälisissä kokoomateoksissa julkaistujen artikkeleiden määrä kertoo väijäämättä siitä, että kansainvälisyydestä on ollut hyötyä. Miten tämä karttunut kokemus otetaan huomioon silloin kun kansainvälisyyttä mitataan, esimerkiksi jatkorahoituksia tai yliopistotehtäviä haettaessa? Historioitsijoiden kohdalla erityisongelma on, että aika moni meistä julkaisee jatkuvasti tutkimusartikkeleita kansainvälisissä kokoomateoksissa, mutta tätä toimintaa ei yleensä lasketa kansainvälisyyden kovaan ytimeen. Tämä kuitenkin kertoo nimenomaan kansainvälisestä maineesta, ja luotettavuudesta tieteen tuottajana. Lisäongelma tietysti on, että JUFO-luokittelusysteemi vie huomiota pois julkaisujen tasosta niiden määrään ja julkaisufoorumiin. Tässäkään kansainvälisyyden ei pitäisi olla viimekätinen tavoite, vaan tietysti tutkimuksen tasokkuuden, joka taas määrää sen pitkän tähtäimen vaikuttavuuden. Keskeinen osa tutkijan kansainvälisyyttä onkin se, miten hän tutkimuksiltaan osallistuu tieteelliseen keskusteluun. Esimerkiksi Suomea koskevan historian tutkimuksen osalta *Historiallinen Aikakauskirja* on kansainvälisestikin johtava foorumi.

Mekanistisuus on usein ongelmana kansainvälisyyden arvioinnissa. Ei ulkomaalaisuus tee mis-

tään tai kenestäkään kansainvälistä – esimerkiksi tietystä tehtävänkijasta; sen kummemmin kuin ulkomaankielen käyttäminenkään ei tee (ei pitäisi tehdä!) julkaisusta kansainvälistä ja siten ”parempaa”. Kun olin Oslolla töissä, olin tärkeä työyhteisössäni jo pelkästään kansallisuuteni kautta: suomalaisuuteni lisäsi laitokseni uskottavuutta ja osoitti sen menestystä. Tavallaanhan tämä on perverssiä: jos kerran tiede on kansainvälistä, miten kansallisuuteni tai työhuoneeni maantieteellinen sijainti *a priori* osoittaa työni merkittävyyden? Vastaava tietysti toimii myös Suomessa: on outo ajatus, että Suomen ulkopuolelta tuleva olisi jotenkin automaattisesti kansainvälisempi tai paremmin verkostoitunut kuin vastaavasti meritoitunut suomalainen. Minua huvitti, että Oslon-pestini teki tänä aikana ilmestyneestä perisuomalaisesta artikkelikokoelmasta teknisesti ottaen ”kansainvälisen yhteisjulkaisun”, koska ”tekijöistä vähintään yksi oli muun kuin suomalaisen organisaation palveluksessa”, kuten OKM:n tietokantaohjeet kertovat. Periaatteessa tämä avaisi mainion väylän tilastojen manipulaatiolle, mutta tätähän ei tietenkään tapahdu.

Kansainvälisyys ei ole itseisarvo. Hyvä tutkimus on – ja sitä kansainvälisyys toki tuottaa. Mutta kansainvälisyyttä ei ole vain se, mikä tapahtuu Suomen ulkopuolella. Voisiko historian tiedeyhteisö omalla toiminnallaan vaikuttaa kansainvälisyyden oikeudenmukaisempaan määrittelyyn? Suomesta käsin tapahtuva kansainvälisyys ei ole vaihtoehto jollekin oikeammalle ja paremmalle kansainvälisyydelle. Norjalainen voi tehdä kansainvälisen tutkijanuran Suomessa – kai siis suomalainenkin voi.